

संस्कृत

प्रयोग

क्र. २६

गौळो पञ्चनयन प्रयोग

पञ्चमाः प्रजापतिः शेषः परिसमूहनाद्या त्वसं
स्कारार्थकृत्वा ॥ आचार्यतः पञ्चाद्वस्त्राय
कुमारं प्राश्रयमवस्थाप्य ॥ कोपितार्थत्रिवृतं
कार्पाससूत्रं करावावध्य कोपीनं परिधाय ॥
युववस्त्राणीत्यस्य औच्योदीर्घतमा मित्राव
रुणोत्रिष्टुप् ॥ वासोधा ॥ ॐ युववस्त्रा ॥
प्रावरणार्थं प्रक्षालितं वा ॥ मित्रस्य चक्षुरि
त्यस्य नामदेवजिनत्रिष्टुप् अजिनबंधर ॥ ॐ
मित्रस्य चक्षुर्धरुणं ॥ धेनु ॥ ततो द्विजत्वनिका
र्थं यतो ॥ यतो पवित्रमीत्यस्य ॥ यतो पवित्रं
मरुतं ॥ तदक्षिणबाहु ॥ उपवीतं ॥ कुमा
रमात्मनो ग्रेक्ष्वमध्येन यत्र पात्रोत्तरभागे
गमायित्वा ॥ तत्र विधिवत्तत्र चम्या ॥ पुनश्च धे
नुदक्षिणवर्हि रास्तरणादिसर्वसंमार्जनं त
द्वत्वा ॥ इध्माधानायापारां तमात्मभागव
त्कुर्यात् ॥ अग्र आश्रयपीठे ॥ ३ पनयनप्रधा
नं ॥ अग्रभाग ॥ अग्रयेपवसा ॥ अग्रिर्ग ॥ अ
ग्रैपवस्वस्य ॥ अग्रयेप ॥ प्रजापतेर्दि ॥ प्रजा
पतेर्ग ॥ रयीणां स्वाहा ॥ प्रजापतये ॥ अथाचा
र्यो उत्तरतो ग्रे शाडुः सुश्रवसाष्टन ॥ कुमारी च
ग्राचार्ययो मध्येन गत्वा

अथाचार्यो संयात्मा कुमारात् ॥ चित्तसिद्ध
ये सवितदेवता तस्यैव जलिकारक्य ॥
शुद्धादकनुरीष्या जलितमाहृथस्य जलित
मन्येन शरयिष्या ॥ तत्सावतुर्दृणी ॥ महि ॥ अ
वेन स्वां जलितुर्दृणी ॥ तज्ज
कुमारां जलितेनैवावधारयेत् ॥ ततः शि
ष्यश्च मिध्यर्थं वरो हस्तं गृहीयात् ॥ तत्र मंत्रः
देवस्य त्वाभ्यां हस्तं गृहीयात् ॥ यजुरं ते अमु
संबुध्य निदिश्य ॥ दक्षिणेन पाणिना कुमार
स्याशुष्ठं दक्षिणपाणिं गृहीत्वा ॥ पुनरपि पूर्व
व ॥ सविता ते हस्तं गृहीत्वा ॥ इति मंत्रं तेष्ट
र्वववदुनो मोक्ता हस्तं गृहीत्वा ॥ पुनः ॥ अग्निरा
चार्यस्तव इति मंत्रं तेष्टर्ववनामनिर्दिश्य हस्तं
गृ ॥ आचार्यो ब्रह्मचारिणो देवसवि ॥ ब्रह्म
चारिणं गोपा ॥ संरक्षणार्थं व्रतपतये उवादि ॥
अथाचार्यकस्य ब्रह्मचार्यसि ॥ प्राणस्य ब्रह्म
कृत्वा कमुपकायत्वा ॥ कुमारं प्रजापतये रक्ष
णार्थं मनसा समर्प्य ॥ युवा सुवासा इत्यस्य
कोशिको विश्वामित्रो यूपस्त्रिष्टुप् ॥ पूर्वाधर्च
स्य प्रदक्षिणमावर्त्तने उत्तरार्धं च पाणिभ्यां
वरो हृदयात् पनयि ॥ युवा सुवासा ॥ मातृ
त्यर्धं च मुखारयन् बहु प्रदक्षिणमावर्त्य ॥ प्रा
ॐ नुरुमवस्थापयत् ॥ स्वपाणी गमयत् ॥ ॐ
तथी रास कव ॥ अंतः ॥ प्रादेशस्य रुपाणिभ्यं
सृष्टी ॥ अथाचार्यो आत्मानं चतुर्नीत्य ॥

दक्षिणतः प्राङ्मुखं तमुपवेश्य ॥ ततो वरग्रेपरि
 समुहं नय्युक्तां कृत्वा ॥ अग्रये समिधमिति
 स्पृहिरण्यगर्भे शिखिं प्रक्षिप्य ॥ समिधा दत्तं ॥ अ
 ग्रये समिधं महा ॥ स्यात् ॥ अग्रये ॥ पाणिं प्रक्षि
 ल्य ॐ तेजसा मा समनजन्मि ॥ पाणिं प्रक्षालये
 त् ॥ मयि मेधा मितिषण्णां हिरण्यगर्भरूपिः ॥
 पूर्वेषां त्रयाणां मग्नीन्द्रस्यो देवता ॥ उत्तरं त्र
 याणां मग्निदेवता गायत्री छंदः ॥ अमुं उपस्थ
 मयि मेधां ॥ मयि मेधां ॥ मरुद्देवित्वं ॥ मयि
 मेधां ॥ मयि स्यो भानो दधातु ॥ यत्ते अग्र
 तेजः ॥ यत्ते अग्रे वचसः ॥ यत्ते अग्र हरसो ॥ इ
 ति षण्मंत्रे रश्मिमुपस्थाप्य ॥ मानसो ॥ शतायु
 षमिति शिरः पुनः परिसमूहं कृत्वा जालि
 स्ति एव ॥ ॐ चमे नमो नमः ॥ शतं त्रिमुपस्था
 प्य ॥ अग्रे सत्तरतो गवां प्रातुः मुखी भव्या
 आचार्यमिमुखो भवता ॥ दक्षिणं जानुर्नत
 ले निधाय ॥ पाणिभ्यां यथा समंदक्षिणं श्रोत्रे
 संस्थप्य अस्ते पाणि शिखर्यस्य दक्षिणपार्श्वे द
 क्षिणपार्श्वे न सव्यं वसव्यं दस्तं जानु प्रभृति
 पार्श्वे तं स्पृष्ट्वा ॥ अमुं कर्मात्मा अमुं कर्मा
 हं भो अभिवाय न ॥ स्तुतारय न ॥ शिरो वन
 निर्वृत्तं मभिवाय ॥ आचार्यं नारयुष्मानं भव
 सौम्य देवता ॥ सावित्र्युपदेशं कुरु ॥ अधो
 हां भो सावित्री भो अमुं वृहीति ॥ आचार्यं त्र
 मुक्ता वा मपाणि मुक्ता नीलस्य दक्षिणपा
 णि ॥ अङ्गुली मुखी कृत्य संकाय पाणि पृष्ठमांगुली
 आंगुली दक्षी कृत्य कृतं त्रैमां जालि दक्षिणां
 के निक्षिप्य ॥ आचार्यं त्रिक्वासीतः यथा
 आचार्यं तदं जालितं परिधानीय वा स सा आच्छा
 द्य ॥ स्वपाणिभ्यां तदं जालिं परिगृह्य ॥ प्रणव
 या हृति पूर्वकं सावित्री प्रथमं पादशः स्वयं
 मुक्ता वाचयेत् ॥ प्रणवस्य परब्रह्मरूपिः ॥
 परमात्मा देवता ॥ गायत्री छंदः ॥ व्याहृति
 मंत्रस्य प्रजापतिः प्रजापतिर्ब्रह्मा ॥ माय
 आ विश्वामित्रः सविता गायत्री ॥ उपदेश
 वि ॥ ॐ भू भुवः सुवः ॥ गगा यत्री वाचा यिवा ॥
 मम व्रत इति मंत्रस्य प्रजापतिरूपिः ॥ ब्रह्म
 स्पति देवता ॥ त्रिष्टुप् छंदः ॥ ब्रह्मो हृदये
 ध्यां गुलि पाणि निधाने वि ॥ ॐ मम व्रते ह
 दयं ॥ मयं ॥ इति स्वपाणि मध्यांगुलि ब्रह्मचा
 रिणो हृदये देशे निधाय ॥ तस्य संरक्षणं
 अर्चयेत् ॥ खला मा ॥ इयं दुर्लभा इति द्वयोर्वा
 न देवो मे खला त्रिष्टुप् ॥ मे खलं बंधने वि ॥

अंशं दुर्लभात्परिलेपं ॥ रूतस्य गोत्रीतप
 सः १०॥ इति वाचयिष्या ॥ मेखलां त्रिराह
 च नाभिप्रदेशे ग्रंथि त्रयं कुर्यात् ॥ पालाश
 दंडं कुर्यात् ॥ स्वस्ति न इत्यस्य स्वस्व्याये यो
 विश्व देवा त्रिष्टुभ ॥ दंडदाने वि० ॥ ॐ स्वास्त नो
 मिमि० चेतुना ॥ बटोर्हृद्गणमं नः ॥ आदातं
 दमइवा० ॥ दंडकरे० भयं ॥ इति वायेत ॥ ब्रह्म
 वा० आचमनं ॥ मन्त्रं हरिषा दोभुध्यर्थमि
 त्यर्थः ॥ कर्मकला ॥ संध्यापा० ॥ दिवामा० ॥ आ
 चार्याधीनावे० ॥ सायंप्रा० ॥ सायंप्रातः समि०
 दं दनावपनि निरुह्य ॥ यद्यचर्यं चरेत् ॥ सायं
 प्रातर्होमना ॥ ततो नुप्रवर्त्तनीय होमः ॥ ब्राह्म
 णभोजनं पर्याप्तं तदुत्तरुपा निक्ष्वां याचरेत् ॥
 भिक्षापात्रे मादाया ॥ अदोमा तरं भवति ॥ अ
 अथवापितरं भवान् भिक्षां ददाति ॥ प्रयोगः ॥
 अद्य ब्रह्मसम उपनयनं गमत्तं अनुप्रवचनी
 य होमं करिष्ये ॥ अद्य क्रियमाणे अनुप्रवच
 नीय होमे दे० उरस्मि० ॥ सदसस्पतिं सविता रं
 केषी न प्रधा न देवताः चरुद्रव्येण रोषे ॥ ७॥
 एपात्रं प्रयोगः ॥ भिक्षाद्रव्यं चतुरभ्य तरो मुष्टीं
 तूष्णीं निरुप्य ॥ तूष्णीं प्रोक्ष्य त्रिः कलीकृत्य त्रि
 वक्षाल्यश्च पश्चित् ॥ अवदानधर्मेणावदाय ॥

सदसस्पतिं सविता स्य कण्ठो मेधातिथिः सद
 सस्पति गयित्री ॥ अनुप्र० ॥ ॐ सदसस्पत्यं
 सदससये० ॥ गायत्र्या विश्वं ॥ अनुप्र० ॥ ॐ तत्स
 वि० ॥ गायत्र्यै० ॥ ऋषिभ्यः स्वाहा ॥ ऋषिभ्यः ॥
 स्विष्टकृतादि होमरोषं समाप्य ॥ १॥ अथ
 मेधाजननं ॥ मम कुमारस्यो उपनयनं ब्र
 तसमाप्तिवेद गृहण सामर्थ्यलक्षणमेधा
 सिद्धिद्वारा श्री पर० मेधाजनना स्वकरिष्ये
 शौनके सते पुण्याहवाचनं ॥ सर्वोक्तफलसिध्य
 र्थमेधा परनामकं सावित्री पूजां करिष्ये ॥
 पालाशशगरवायां मेधायै नमः ॥ यावत्सक्त
 मोदकमिश्रमले चरेत् ॥ १॥ अथ
 ॥ शुद्धजलपात्रोदके न ॥ बटुना त्रिः प्रदं ॥ ॐ
 सुश्रवः शुश्रवा अ० ॥ कुरु ॥ यथाचंदेवानां सं ॥
 प्रदक्षिणं संजाहृतिः ॥ ततो ब्रह्मचारिस्तात्वा ॥
 नवान्यज्ञोपवीत मेखलां दंडा मुपनयनं नत ॥
 पुराणानि पालश संनिधौ दिसृज्य ॥ अथ मे
 धामध्यस्तं ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com